

**Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің
25.05.2022 жылғы жалпы отырысының
стенограммасынан үзінді көшірме
Отырысты Қазақстан Республикасы Парламенті
Мәжілісінің Төрағасы Е. ҚОШАНОВ жүргізді.**

**Выписка из стенограммы пленарного заседания
Мажилиса Парламента Республики Казахстан
от 25.05.2022 года
Вел заседание Председатель
Мажилиса Парламента Республики Казахстан
Е. КОШАНОВ.**

ТӨРАҒА. «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде (бірінші оқылым). Баяндама жасау үшін сөз Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрі Қуантыров Әлібек Сәкенұлына беріледі.

ҚУАНТЫРОВ А.С. Құрметті Ерлан Жақанұлы! Құрметті депутаттар! Сіздердің қарауларыңызға Салық кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу жөніндегі заң жобасы ұсынылып отыр.

Жоба Мемлекет басшысының тапсырмаларын орындау және салық салу мәселелері бойынша Үкіметтің өзекті міндеттерін шешу үшін әзірленді.

Бірінші міндет – табиғи ресурстарды өндіруден түсетін кірісті күшейту.

Қатты пайдалы қазбалар бағасының динамикасы талданды. Мәселен, 2018 – 2022 жылдар кезеңінде биржалық металдар бағасы 40 пайыздан жоғары өсім көрсетті, биржадан тыс пайдалы қазбалар (темір кені, хром кені, марганец және тағы басқа) орта есеппен 20 пайыздан 40 пайызға дейін өсті.

Осыны ескере отырып, биржалық металдар бойынша пайдалы қазбаларды өндіру салығының (ПҚӨС) мөлшерлемелерін 50 пайызға, ал қалған қатты пайдалы қазбалар бойынша 30 пайызға ұлғайту ұсынылады.

Салық жүктемесін ұлғайтумен қатар, геологиялық барлауды және жаңа кен орындарын ашу ынталандыру бойынша шаралар ұсынылады.

Халықаралық тәжірибені ескере отырып, рентабельділік деңгейі 15 пайызға (IRR) жеткенге дейін барлау және өндіру 2023 жылғы 1 қаңтардан кейін басталатын жаңа кен орындары бойынша пайдалы қазбаларды өндіру салығынан босату ұсынылады.

Келесі міндет – капиталды елден шығармауды ынталандыру.

Қазіргі уақытта белгілі бір шарттарды сақтаған кезде дивидендтерді салық салудан босату көзделген.

10 пайыз мөлшерлемесін белгілей отырып, дивидендтерді салық салудан босату бойынша жеңілдіктерді алып тастау ұсынылады.

Сонымен қатар салық практикасы өзара байланысты тұлғаларға материалдық емес қызметтер үшін төлем түрінде ақшаны шетелге шығару жағдайлары бар екенін көрсетіп отыр.

Осыған байланысты бейрезидент – үлестес тұлғалар көрсеткен материалдық емес қызметтер бойынша шегерімдерді қолдануды салық салынатын кірістің 3 пайызынан аспайтын мөлшерде шектеу ұсынылады.

Келесі ұсынылып отырған өзгеріс – цифрлық майнингке салық салуды күшейту.

Ағымдағы жылдың басынан бастап тұтынылған электр энергиясының 1 киловатт-сағатына 1 теңге мөлшерінде цифрлық майнинг үшін төлем енгізілді.

Электр энергиясының құны бойынша жүктемені теңестіру, сондай-ақ отандық электр энергиясын пайдаланбауды ынталандыру үшін сараланған мөлшерлемелер ұсынылады, яғни электр энергиясының құны неғұрлым төмен болса, төлем мөлшерлемесі соғұрлым жоғары болады.

Бұл ретте қайта қалпына келетін көздерден өзі өндірген электр энергиясы үшін қолданыстағы деңгейде төмендетілген мөлшерлемелер көзделген.

Келесі өзгеріс – темекі өнімдеріне салық салу. Өздеріңіз білетіндей, Еуразиялық экономикалық одақ шеңберінде темекі өнімдеріне арналған акциздердің мөлшерлемелерін үйлестіру (жақындастыру) жөніндегі міндеттемелер қабылданды.

2024 жылы темекіге акциз мөлшерлемесі кемінде 28 евро деңгейінде белгіленуі тиіс.

Міндеттемелерді орындау үшін темекіге акциздер мөлшерлемесін кезең-кезеңімен арттыру ұсынылады.

Сонымен қатар темекі өнімдерінің басқа түрлері бойынша, оның ішінде қыздырылатын темекісі бар өнімдерге акциздерді кезең-кезеңімен ұлғайту ұсынылады.

Өздеріңізге белгілі, Мемлекет басшысы қаңтар айындағы оқиғалар кезінде келтірілген залалды өтеу бойынша бизнеске жәрдем көрсету туралы тапсырма берді. Аталған жұмыс барысында салық салу мәселелері туындайды. Сондықтан алынған өтеу сомасы бойынша кәсіпкерлерде салық міндеттемесі туындауын болдырмау мақсатында осы мәселені реттеу бойынша нормалар ұсынылады.

Интернетке қолжетімділікті кеңейту үшін жаңа технологиялар көбірек қолданылуда, соның бірі – геостационарлық емес спутниктік байланыс жүйелері.

Салық кодексінде осындай байланыс түрі үшін бір айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде төлем мөлшерлемесін белгілеу ұсынылады.

Өздеріңіз білетіндей, Еуразиялық экономикалық одақ аумағынан жекелеген тауарларды (этил спирті, коньяк, арақ) импорттау кезінде бағаның ең төменгі деңгейі қолданылады.

Норма әкелінетін тауарлардың құнын төмендету фактілерінің алдын алу үшін қабылданды.

Үшінші елдерден импортталатын тауарларға да аталған құралды қолдану ұсынылады.

Салықтық әкімшілендіру шеңберінде қосылған құн салығы бойынша, сондай-ақ мүліктік табыс бойынша декларацияларды тапсыру бөлігінде нақтылаушы нормалар ұсынылады.

Негізгі өзгерістер осындай.

Назарларыңызға рақмет. Қолдауларыңызды сұраймын.

ТӨРАҒА. Рақмет. Баяндама аяқталды.

Енді, құрметті әріптестер, сұрақ беру рәсіміне көшеміз. Депутат Бейсенбаев Елнұр Сабыржанұлы.

БЕЙСЕНБАЕВ Е.С. Рақмет, құрметті Ерлан Жақанұлы.

Менің сұрағым министр мырзаға.

Құрметті Әлібек Сәкенұлы! Сіз жаңа өз сөзіңізде жақсы айттыңыз, осы заң жобасы шеңберінде 2023 жылдың 1 қаңтарынан бастап цифрлық майнинг үшін электр энергиясына төлемақының мөлшерлемелеріне сараланған тәсілді қолдану енгізіліп отыр деп. Ол жерде, яғни электр энергиясының құны неғұрлым төмен болатын болса, цифрлық майнинг үшін төлемақы мөлшерлемесі соғұрлым жоғары болады. Бұл электр энергиясының құны әртүрлі болып табылатын әр өңірде майнинг шығындарының дифференциациялануы үшін қолданып отыр. Бұл тәсілді қолдануда көптеген майнингтік фермалардың бір жерде, мысалы, арзан электр қуаты бар жерлерде шоғырлануына байланысты рисктер бар деп есептейміз. Бұл өз кезегінде жергілікті кәсіпорындар мен халыққа электр энергиясының жетіспеушілік проблемасына алып келу мүмкіндігі бар.

Осыған байланысты цифрлық майнинг үшін төлемақы мөлшерлемелері қанша деңгейде өседі? Сонымен қатар осындай сараланған тәсілге көшуге байланысты мұндай әлеуметтік рисктер бойынша талдау жүргізілді ме? Рақмет.

ҚУАНТЫРОВ Ә.С. Сұрағыңызға рақмет, құрметті Елнұр Сабыржанұлы.

Осы мәселе жан-жақты қарастырылды. Біз цифрлық майнингке төлемдерді 1 киловатт-сағатына 1 теңгеден 10 теңгеге дейін ұлғайтуды ұсынғанбыз. Осы мәселе бизнес қауымдастығымен және тиісті ассоциациялармен талқыланып, оны дифференциациялау бойынша шешім қабылданды. Себебі қазіргі таңда біздің майнерлер төмен салық төлеуде. Соған байланысты ағымдағы жылдың көрсеткіші бойынша Қазақстан Қытайдан кейін екінші орында болған. Криптовалюта өнімдері бойынша біздің үлесіміз 18 пайыз. Қытайда энергия балансының бұзылуына байланысты майнерлер Қазақстанға келді.

Сіздің көтеріп отырған мәселеңіз өте өзекті. Оларға салынатын салық энергия құнына байланысты болады. Оларға енді ешқандай артықшылық болмайды. Қымбат энергия сатып алса, олар төмен төлейді. Егер энергия арзан болса, олар одан жоғары бағамен төлейді. Сондықтан оларға артықшылық

болмайды. Мысалы, ГРЭС-тің қасында оларға фермаларын орналастыруға да артықшылық болмайды. Салық бойынша және басқа да кешенді шаралар қабылданып жатыр, мысалы, Энергетика министрлігі құзыреті шеңберінде лицензиялау. Осындай компанияларға, майнерлерге энергияда олардың бөлек үлесі болады. Оның арнайы тетігі қалыптастырылуда. Біздің бүкіл энергия балансымызды қалыпқа келтіру үшін осындай кешенді шаралар қабылданып жатыр. Себебі майнерлердің келгеніне дейін Қазақстанда энергия профициті болған. Олар келгеннен кейін энергия тапшылығы болды. Энергия балансын қалпына келтіру үшін осы шаралар қабылдануда. Жалпы айтқанда, энергия өндіретін зауыттарға ол компанияларды немесе фермаларды орналастыру үшін оларға ешқандай артықшылық болмайды. Сондықтан осы норма, Үкіметтің пікірінше, жақсы әсер етеді. Рақмет.

БЕЙСЕНБАЕВ Е.С. Жалпы, Қазақстан бойынша теңестіре ме?

ҚУАНТЫРОВ Ә.С. Әрине, теңестіреді.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Депутат Унжакова Ирина Сергеевна.

УНЖАКОВА И.С. Спасибо, уважаемый Ерлан Жаканович.

Уважаемый Алибек Сакенович! Вы в начале своего доклада сказали о том, что одной из целей этого законопроекта является обеспечение получения дополнительных доходов в бюджет от горнорудного сектора, в частности, за счет повышения ставок налога на добычу полезных ископаемых для биржевых в 1,5 раза, для небиржевых – в 1,3 раза.

Также Вы отметили, что для новых месторождений, которые будут разрабатываться, будет определен льготный период.

Вместе с тем меня беспокоят низкорентабельные месторождения. На мой взгляд, такое существенное повышение НДСИ может привести к остановке добычи на низкорентабельных месторождениях.

В связи с этим поясните, пожалуйста, планируется ли ввести иной порядок исчисления действующих или обновленных ставок НДСИ для низкорентабельных месторождений, потому что мне думается, что в порыве повышения доходной части бюджета мы можем вымостить себе дорогу к определенной очаговой социальной напряженности, например, в сфере занятости? Спасибо.

ҚУАНТЫРОВ А.С. Спасибо.

Уважаемый Ерлан Жаканович! Уважаемая Ирина Сергеевна! Этот вопрос рассматривался тщательно с представителями бизнес-сообщества, крупными ГМК. Мы решили пойти дифференцированным путем. Были рассмотрены все месторождения, предложения от крупных и средних ГМК. Мы по месторождениям видим, в зависимости от какой налоговой нагрузки будет рентабельность месторождения. Да, понятно, что некоторые месторождения могут уйти в минус, а некоторые богатые месторождения, у которых хорошая концентрация полезных руд, могут и при более существенном повышении налога быть рентабельными. Поэтому были

определены такие ставки. Более того, они были определены с привязкой к ценам на биржевые и небиржевые товары за последние четыре-пять лет.

По низкорентабельным месторождениям данный подход определяется Правительством. Это компетенция Правительства. Мы будем дополнительно обсуждать и увеличивать ставку низкорентабельности, которая сейчас составляет 0 процентов. Мы обсуждаем сейчас, чтобы сделать градацию, то есть 1-3, 3-5 и так далее. Соответственно, эти решения будут приниматься на уровне подзаконных актов.

Более того, мы упрощаем данную процедуру. Если сейчас недропользователь направляет заявку, потом все рассматривается, принимается решение на уровне Правительства, все это занимает определенное время, то это будет носить уведомительный характер. Недропользователь самолично будет принимать решение по определению низкорентабельности своего месторождения и направлять соответствующее уведомление в Комитет государственных доходов Министерства финансов и Министерство национальной экономики. При этом Комитет государственных доходов будет контролировать и имеет право в любой момент проверить такую заявку.

В целом планируется облегчить данную процедуру для компаний-недропользователей, в том числе и для государственных органов государственных доходов. Это будет намного легче и в целом облегчит налоговое администрирование. Спасибо.

ТӨРАҒА. Спасибо.

Депутат Амирханян Аветик Рубенович.

АМИРХАНЯН А.Р. Рақмет, уважаемый Ерлан Жаканович.

Уважаемый Алибек Сакенович! Мой вопрос связан с уплатой налога на добавленную стоимость на импортируемые товары методом зачета.

В данном законопроекте для налогоплательщика, который платит налог на добавленную стоимость методом зачета, в случае выявления нарушения срок уплаты налога с начислением пени предлагается изменить до пяти лет. Хотя в действующей статье 427 Налогового кодекса для данных целей периодом определен срок исковой давности в три года.

Согласно вашему пояснению в сравнительной таблице срок увеличивается в целях единообразного применения со сроками, установленными в Таможенном кодексе. В Таможенном кодексе срок исковой давности – пять лет.

В этой связи, Алибек Сакенович, учитывая, что вопрос срока исковой давности достаточно болезненный для бизнеса, не целесообразно ли изменить сроки в Таможенном кодексе, нежели в Налоговом кодексе?

ҚУАНТЫРОВ Ә.С. Спасибо.

Уважаемый Ерлан Жаканович! Уважаемый Аветик Рубенович! Вы правильно отметили, в Таможенном кодексе все-таки этот срок составляет пять лет. Целевое использование ввезенного товара, по которому был произведен метод зачета НДС, – все-таки это больше вопрос таможенного

контроля, не налогового, потому что импортные товары, ввозимые для определенной цели, дают существенную льготу бизнесу. Бюджет недополучает, у нас есть условные потери: в 2019 – 2020 годах было примерно 40-50 миллиардов тенге, в 2021 году – уже выше 100 миллиардов тенге. То есть бюджет недополучает, соответственно, даются весьма хорошие льготы.

Так как это вопрос больше все-таки таможенного администрирования и контроля за использованием импортных товаров, которые должны использоваться именно для производственных целей, заявленных при ввозе, соответственно, налоговый учет подводится к таможенному учету. Это сделано в целях как раз таки правильного администрирования и достижения соответствующих целей для диверсификации экономики и развития тех производств, в которые импортировались данные товары. Спасибо.

ТӨРАҒА. Депутат Кучинская Юлия Владимировна.

КУЧИНСКАЯ Ю.В. Большое спасибо, уважаемый Ерлан Жаканович.

Мой вопрос адресован представителю Министерства финансов.

В рамках данного законопроекта предлагается вернуть отмененную в 2020 году норму об обязательстве физических лиц представлять форму 240 налоговой отчетности. Это касается тех, кто имеет по состоянию на 31 декабря отчетного периода деньги на банковских счетах в иностранных банках, находящихся за пределами страны, в сумме, превышающей 1000-кратный МРП.

Согласно вашему обоснованию в сравнительной таблице к проекту норма вводится в рамках борьбы с выводом капитала. Вместе с тем информацию о таких счетах в иностранных банках сегодня вы можете получить в рамках международного обмена информацией.

Кроме этого, с 2025 года все физические лица начнут участвовать во всеобщем декларировании и будут сдавать декларацию о доходах, расходах и имуществе, в том числе по доходам, полученным за пределами страны. Соответственно, форма 240 потеряет свою актуальность и должна утратить силу.

В этой связи поясните, зачем сейчас возвращать временную норму, ведь, еще раз повторю, сегодня у вас есть все инструменты для того, чтобы получить необходимую информацию без внедрения данной нормы? Спасибо.

ТӨРАҒА. Пожалуйста, Министерство финансов.

СҰЛТАНҒАЗИЕВ М.Е. Спасибо за вопрос.

Действительно, мы возвращаем данную норму, которая действовала до 2021 года, в связи с тем, что это в целом коррелируется с политикой Правительства по снижению уровня теневой экономики, улучшения администрирования и мероприятиями, связанными с незаконным выводом капитала за рубеж. Физические лица, имеющие свыше 1000 МРП на счетах в иностранных банках, должны будут декларировать данные сведения.

Не по всем юрисдикциям мы имеем возможность получать сведения, в частности, по офшорам информация закрыта. В рамках международных

соглашений мы обмениваемся информацией с более чем 100 юрисдикциями, по остальным – в рамках данного декларирования.

В прошлом году у нас пошел первый этап всеобщего декларирования, будем переходить поэтапно до 2025 года. Те категории лиц, которые не вошли во всеобщее декларирование, будут представлять декларации о сведениях по иностранным банкам.

ТӨРАҒА. Пожалуйста, Юлия Владимировна.

КУЧИНСКАЯ Ю.В. Спасибо.

Подскажите, пожалуйста, если человек имеет счет в офшорной зоне и не представляет налоговую отчетность, вы имеете возможность как-то это перепроверить? Вы говорите о том, что у вас сегодня нет инструментов перепроверить некоторые счета или проверить и получить информацию по отдельным счетам. Если человек не представляет отчетность по ним, получается, вы и перепроверить ее не можете. Тогда суть этой нормы? Что она решает? По факту она не позволяет выявить тех, кто сегодня скрывает свои счета, и нагружает тех, кто достаточно открыт в этих вопросах, создает волокиту, бюрократию.

СҮЛТАНҒАЗИЕВ М.Е. В данном случае никакой волокиты нет. Декларация представляется раз в год (по итогам года), декларируются сведения. Мы можем благодаря нашим взаимоотношениям с отдельными юрисдикциями получать сведения в рамках проверки, в то же время у правоохранительных органов есть возможность в рамках своего взаимодействия перепроверять данные сведения в отношении конкретных лиц. В данном случае декларирование – самостоятельное, добровольное, то есть физическое лицо само заявляет.

Это тоже один из этапов подготовки ко всеобщему декларированию. Когда физическое лицо вступит во всеобщее декларирование, у него будут сведения о том, что ранее у него были какие-то накопления.

ТӨРАҒА. Пожалуйста.

КУЧИНСКАЯ Ю.В. Просто тогда зачем вы отменяли эту норму в 2021 году? То есть тогда не надо было готовиться к всеобщему декларированию, а теперь надо снова готовиться к нему? Я не вижу логики, извините, пожалуйста.

ТӨРАҒА. Включите микрофон Министерства финансов.

СҮЛТАНҒАЗИЕВ М.Е. Здесь действительно есть вопрос, потому что первоначально переход ко всеобщему декларированию предполагался сразу, но потом перешли на поэтапное. Именно в связи с этим данная норма выпала. В рамках данного законопроекта мы увеличиваем еще до 1 тысячи МРП. Ранее было 141 МРП.

ТӨРАҒА. У Вас еще есть возможность выступить по этому вопросу.

Депутат Рау Альберт Павлович.

РАУ А.П. Спасибо, уважаемый Ерлан Жаканович.

Уважаемый Алибек Сакенович! Рассматриваемым законопроектом предлагается убрать из вычетов все приобретения, когда у головной компании

казахстанское юридическое лицо покупает программные продукты, рекламу, инженерные условия и так далее. То есть из вычетов мы убираем.

У нас цель – превратить Казахстан в центральноазиатский хаб, в том числе IT, логистика и так далее. Смотрите, «Microsoft Центральная Азия и Кавказ» в Казахстане. У «Samsung», у которого пять заводов в Узбекистане, логистический хаб в Казахстане. Теперь Вы говорите, что если «Microsoft» покупает у своей головной компании продукт (Вы говорите, что в пределах 3 процентов, а он 100 процентов покупает), то все это из вычета убираете.

Еще об одном моменте хотел сказать. Сегодня очень много компаний рассматривает возможность перевода своих головных офисов из России в районы Центральной Азии. Дает ли себе Правительство отчет, что мы не только не получим новые компании, но уйдут отсюда и те, которые работают, потому что господин Мусин Багдат хочет, чтобы они переходили к нам, а они почему-то идут в Ташкент? Не получится ли так, что эта норма их отпугнет? Не только не придут новые компании, а еще уйдут те, которые работают? Спасибо.

ҚУАНТЫРОВ Ә.С. Уважаемый Ерлан Жаканович! Уважаемый Альберт Павлович! Да, мы тоже рассматривали этот вопрос весьма подробно. Дело в том, что наши компании пользуются данной налоговой льготой, и, к сожалению, это превращается в скрытый доход, скрытые дивиденды. Они приобретают услуги под видом нужных услуг у своих дочерних компаний за рубежом.

В данный момент мы смотрим на практическую сторону, то есть именно на те деньги, которые бюджет недополучил. Более того, это вывод капитала, вывод валюты, что в целом влияет на макроэкономическую ситуацию, имеет давление на курс национальной валюты и другие последствия.

Конечно, мы должны смотреть еще на привлечение высокотехнологичных компаний, которые скорее всего будут закупать нематериальные активы в гораздо большем количестве, чем 10-20 процентов.

На текущий момент у нас стоит несколько целей – бороться с выводом капитала, пополнить бюджет, в целом построить такую налоговую дисциплину, чтобы компании, особенно крупные компании горнорудного сектора, этим сильно не баловались. Поэтому в данный момент было принято такое решение.

Мы не ограничиваем в целом, а Правительство будет контролировать эти расходы. Налоговый кодекс – это живой организм, и при необходимости мы будем рассматривать в будущем дополнительные льготы для определенного круга компаний в определенных сферах. Спасибо.

ТӨРАҒА. Удовлетворены ответом, Альберт Павлович? Мне кажется, есть дополнительные вопросы.

РАУ А.П. Я задал вопрос конкретно по «Microsoft». То есть у него 100 процентов закупок – это программный продукт. Вы сейчас говорите, что не больше 3 процентов. Все, у него сейчас это из вычетов убирается и ему нет смысла здесь работать. Спасибо.

ҚУАНТЫРОВ А.С. Я же говорил, что сейчас по факту крупные компании у нас как раз таки этим и занимаются. Это скрытые дивиденды. У нас выводится капитал. Покупаются услуги, которые, по сути, компаниям могут быть и не нужны, причем закупаются на очень большие суммы.

ПЕРУАШЕВ А.Т. Это их бизнес...

ҚУАНТЫРОВ А.С. Азат Турлыбекович, понимаю, что их бизнес, но, к сожалению, это скрытые дивиденды, выводится капитал. С этим надо тоже как-то бороться. Палка о двух концах, я понимаю.

ТӨРАҒА. Хорошо.

Депутат Ержан Құдайберген Төлепұлы.

ЕРЖАН Қ.Т. Рақмет, құрметті Ерлан Жақанұлы.

Құрметті Әлібек Сәкенұлы! Сіз майнинг жөнінде айтқанда Қытай майнингті қуып кетті дедіңіз. Майнингті қуып кеткен жоқ, Қытай өзінің нарығынан шығарып жіберді. Табыс табуды, халқын асырауды негізі Қытайдан үйрену керек шығар. Қытай оларды неліктен шығарып жіберді? Соған мән беріп, сараптама жасау керек сияқты.

Сіз айттыңыз, майнерлер өте төмен салық төлеп жатыр деп. Майнерлер мүлдем салық төлемейді. Олар елімізде өзі тапшы энергияны алып өз пайдасына жаратып жатыр. Мысалы, оңтүстік өңірлерде шаруалар өзінің еккен дақылдарын аман сақтап қалу үшін электр насостармен су шығарады. Соған кезінде электр энергия табылмай, мүмкіншілік тауып түнделетіп жасайды. Ал сіздер майнелерге сол мүмкіншілікті заңдастырып бермекшісіздер. Сондықтан алдымен Қазақстан энергия жүйелерінің операторынан анықтама алу керек, қай жерде біздің электр энергиямыздың артық екеніне.

Мен Сізге энергетик ретінде айтайын, бізде артық электр энергиясы мүлдем жоқ. Бізде электр энергиясы лас, кір жолдармен табылады, мысалы, отын жағумен, көмір жағумен. Ол біздің табиғатымызға үлкен зиян келтіріп жатыр. Сондықтан осы мәселеге көңіл бөліп, майнинг фермаларын орналастыратын жерлерді алдын ала зерттеп алу керек. Рақмет.

ҚУАНТЫРОВ Ә.С. Түсінікті. Рақмет.

ТӨРАҒА. Депутат Қамасова Зарина Айдарханқызы.

ҚАМАСОВА З.А. Рақмет, құрметті Ерлан Жақанұлы.

Мои вопросы адресованы Алибеку Сакеновичу.

Первый вопрос. Скажите, пожалуйста, почему последние десять лет вы делаете низкие акцизы для нагреваемого табака?

Второй вопрос. Почему такая разница? Если вы делаете низкие акцизы для нагреваемого табака в килограммах, то для сигарет и табачных изделий – штучно. К примеру, для килограмма нагреваемого табака – 12 тысяч 925 тенге. За табак поштучно – 14 тысяч за тысячу сигарет. В одном килограмме 4 тысячи сигарет. Почему такая избирательная политика?

Меня волнует этот вопрос потому, что под нагреваемым табаком в первую очередь мы подразумеваем вейпы, о чем был депутатский запрос. Вейпы (нагреваемый табак) продаются поштучно. Вы делаете очень низкие

акцизы в килограммах, а они продают поштучно. Покупают дети, подростки, наша молодежь. Получается, мы экономим на здоровье наших детей, нашего будущего.

Ответьте, пожалуйста, почему такая разница в акцизах? Спасибо.

ҚУАНТЫРОВ Ә.С. Спасибо.

Вопрос активно обсуждается. В целом позиция Министерства здравоохранения такая и в национальном проекте сидит вопрос повышения акцизов на нагреваемый табак, изделия для нагреваемого табака. Всемирная организация здравоохранения приравнивает нагреваемый табак к сигаретам.

Этот вопрос поднимался несколько раз в рабочей группе. Мы договорились, что будем дополнительно рассматривать повышение акциза. Соответствующие ассоциации также поднимают данный вопрос. Мы дополнительно обсудим, на сколько процентов можно еще поднять данный акциз.

В целом, наверное, это нужно по нескольким причинам. Как Вы отметили, это здоровье нашего будущего – наших детей. Плюс подводить стоимость нагреваемого табака к уровню наших ближайших соседей в рамках Евразийского экономического союза и европейскому уровню, думаю, целесообразно. Спасибо.

ТӨРАҒА. Депутат Адамбаев Сырым Жұматайұлы.

АДАМБАЕВ С.Ж. Рақмет, құрметті Ерлан Жақанұлы.

Құрметті Әлібек Сәкенұлы! Осы заң жобасы аясында төтенше жағдай салдарынан, соның ішінде елімізде қаңтар айында болған тәртіпсіздіктер кезінде зардап шеккен кәсіпкерлік субъектілерін қолдау үшін салық жеңілдіктерін көздейтін түзетулер топтамасын ретроспективті түрде енгізу ұсынылады.

Өздеріңізге мәлім, бүгінде Үкімет шағын және орта бизнес субъектілеріне келтірілген мүліктің зиянды өтеу бойынша шаралар қабылдады. Жеке және заңды тұлғалардың қарыздары бойынша төлемдерді кейінге қалдыру ұсынылды. Салықтық және кедендік тексерулер мен басқа да шаралар тоқтатылды.

Осыған байланысты, Әлібек Сәкенұлы, осы түзетулерді қабылдау барысында қаңтардағы оқиғалар кезінде зардап шеккен кәсіпкерлік субъектілер қандай жаңа құқықтар мен мүмкіндіктерге ие болады? Осыған жауап беруіңізді сұраймын.

ҚУАНТЫРОВ Ә.С. Сұрағыңызға рақмет, Сырым Жұматайұлы.

Иә, Сіз айтқандай, қаңтар оқиғасында шағын және орта бизнес мүліктеріне залал келтірілген болатын. Соған байланысты Президенттің тапсырмасы бойынша кешенді шаралар қабылданып жатыр. Сол бойынша бизнес субъектілеріне көмек көрсетілді. Біз жақтан нақты көмек көрсетілді, яғни залал келтірілген мүліктерге өтелді. Мысалы, 1,7 субъектіге 12,5 миллиард теңге қаражат бөлінді, яғни 98 пайыз. Қазіргі таңда қалған қаражат қарастырылуда. Оны тиісті комиссия қарастырады. Оны есептеудің тиісті тетіктері бар. Өңірлік комиссиялар оның барлығын қарастырып жатыр.

Жалпы, қазіргі таңда Үкімет есебінен 24 миллиард теңге бөлінді. Көмек негізгі үш көзден бөлінуде, яғни республикалық бюджеттен, жергілікті бюджеттен, қордан.

Тағы қарыз, төлем бойынша екінші бағыт бар, яғни несиелік төлемдерді кейінге қалдыру. Бірақ кейінге қалдыру шағын және орта бизнес субъектілерінің несиелік тарихын нашарлатпайды. Сондай-ақ мүліктерді жалға алу төлемдерінен 30 маусымға дейін босатылады. Шағын және орта бизнес субъектілеріне осындай шаралар қарастырылуда. Жалпы, қазіргі таңда олардың қосымша ұсыныстары жоқ. Оларға осындай жәрдем көрсетіліп жатыр. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет. Сұрақтар аяқталды.

Әлібек Сәкенұлы, бұл өте маңызды заң жобасы. Заң жобасын сессияның аяғына дейін қабылдау керек қой, иә?

ҚУАНТЫРОВ Ә.С. Иә.

ТӨРАҒА. Өйткені экономика бұны күтіп отыр. Бірақ осы мәселе бойынша Президент тапсырманы қаңтар айында берді. Қазір міне мамырдың аяғы. Үкіметтің осы заң жобасын кешіктіріп енгізгенін мен сіздерге айтуға тиіспін.

Заң жобасын комитетте, жұмыс тобында қарауды тездету керек, Марат Әпсеметұлы. Уақыт өте тығыз. Одан кейін Сенат қарау керек.

Көптеген депутаттар сұрақтарына толық жауап алған жоқ, жауапқа қанағаттанған жоқ. Сондықтан осыны өзіңіз назарыңызға алыңыз. Әріптестеріңізбен бірге тағы осы мәселелерді анықтап, жазбаша жауап беріңіз. Келесі жолы дайындалып келіңіз.

Рақмет. Орныңызға отырыңыз.

Енді қосымша баяндама жасау үшін сөз Қаржы және бюджет комитетінің мүшесі депутат Жамалов Аманжан Мәкәрімұлына беріледі.

ЖАМАЛОВ А.М. Құрметті Ерлан Жақанұлы! Құрметті әріптестер және шақырылғандар! Заң жобасының негізгі мақсаттары және міндеттері туралы Ұлттық экономика министрі өз баяндамасында айтып берді.

Мәжіліс қабырғасында заң жобасы бойынша атқарылған жұмыстар туралы қысқаша тоқталып өтуге рұқсат етіңіздер.

Бүгінгі таңда жұмыс тобының қарауына 40-қа жуық түзету келіп түсті.

Барлық түзетулер жұмыс тобының отырыстарында талқыланды, депутаттардың Үкімет қорытындысын талап ететін түзетулері олардың шығындылығына байланысты келесі заң жобасы аясында, биылғы жылдың күзінде қарауға ұсынылды.

Заң жобасы бойынша жұмыс тобының екі отырысы және Қаржы және бюджет комитетінің кеңейтілген отырысы өткізілді.

Осы заң жобасында Мемлекет басшысының тапсырмасы бойынша 2023 жылғы 1 қаңтардан бастап күшіне енуге тиіс кейбір салықтардың мөлшерлемесі қайта қаралады. Сондықтан қаралып отырған заң жобасын Парламент ағымдағы жылдың 1 шілдесіне дейін қабылдауы қажет. Бұл Салық кодексінің 3-бабының талабы.

Парламент Мәжілісінің барлық комитеттері заң жобасы бойынша қолдау көрсетті.

Қаржы және бюджет комитеті заң жобасын бірінші оқылымда мақұлдауды ұсынады.

Қолдауларыңызды сұраймын. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Аманжан Мәкәрімұлы.

Құрметті депутаттар, заң жобасын талқылауға көшеміз. Сөз депутат Паяев Айбек Мінаимбекұлына беріледі.

ПАЯЕВ А.М. Құрметті Ерлан Жақанұлы! Құрметті депутаттар! Мен осы кодекс жобасын қолдаймын және әріптестерімді де қолдауға шақырамын.

Біз бүгін басты заңнамалық актілердің бірі – Салық кодексіне өзгерістер енгізетін өте маңызды заң жобасын қарастырып отырмыз.

Ұсынылған өзгерістерді енгізудің қажеттілігі ең алдымен бюджетке қосымша түсімдер мәселесін шешуді, бюджет тапшылығын жабу үшін мемлекеттік қарыз алуды азайтуды талап ететін ел экономикасының қалыптасқан конъюнктурасына негізделген. Осыған байланысты заң жобасында тау-кен секторына салық жүктемесін арттыруды көздейтін нормалар бар. Бұл ретте пайдалы қазбаларды өндіруге арналған салықтың мөлшерлемелері бойынша сараланған тәсілді қолдану ұсынылады.

Заң жобасында қамтылған маңызды нормалардың бірі цифрлық майнинг үшін төлемақы мөлшерлемелерін өзгерту жөніндегі нормалар болып табылады. Мемлекет басшысы атап өткендей, электр қуатының бір киловаты үшін 1 теңге болатын ағымдағы мөлшерлеме тым аз. Үкімет цифрлық майнинг үшін төлемақы мөлшерлемелері бойынша сараланған тәсілді қолдануды ұсынады – электр энергиясының құны неғұрлым төмен болса, төлемақы мөлшерлемесі соғұрлым жоғары болады.

Сонымен қатар салық заңнамасында төтенше жағдай кезінде салық салу, салық жеңілдіктерін қолдану ерекшеліктері бойынша нормаларды бекіту ұсынылады.

Жалпы алғанда, Қазақстанда салық заңнамасын жетілдіру тұрақты негізде жүргізіледі және қолайлы кәсіпкерлік орта құруға, стратегиялық даму мақсаттарын іске асыруға және елдің одан әрі тұрақты әлеуметтік-экономикалық дамуы үшін жағдайлар жасауға бағытталған.

Жақында ғана Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев бизнес өкілдерімен кездесу барысында Үкіметке бизнес-қоғамдастықпен бірлесіп салық саясатының ұзақ мерзімді тұжырымдамасын әзірлеуді тапсырды. Сондықтан таяу арада әділ салық салуды қалыптастыру бойынша салық заңнамасына түбегейлі өзгерістер енгізілетін болады. Қаралып отырған заң жобасында осы бағытта жақсы өзгерістердің басталғаны байқалып отыр.

Өздеріңіз білетіндей, келесі жылдың басынан бастап күшіне енуі қажет салықтар мен бюджетке төленетін басқа да төлемдердің мөлшерлемелері ағымдағы жылғы 1 шілдеге дейін заңды түрде қабылдануға тиіс. Ұсынылған нормалардың өзектілігін ескере отырып, заң жобасын қолдауды сұраймын.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Сөз депутат Перуашев Азат Тұрлыбекұлына беріледі.

ПЕРУАШЕВ А.Т. Рақмет, құрметті Ерлан Жақанұлы.

Уважаемые коллеги, рассматриваемый законопроект направлен на выполнение поручений Главы государства и заслуживает поддержки уже по тому, что призван устранить дисбаланс, когда налоговая нагрузка на сырьевых олигархов не соответствовала извлекаемым ими доходам.

Я хотел бы высказаться по тем моментам, которые остались за рамками этого законопроекта, но которых давно и безуспешно ждут сами предприниматели.

Прежде всего надо отметить, что у налогов есть не только фискальная, но и стимулирующая функция, которую упорно забывают чиновники. Налоговая политика дает сигналы бизнесу, какие секторы их государство считает нужным развивать, а какие уже крепко стоят на ногах.

Так, начиная с 2012 года, фракция Демократической партии «Ақ жол» настойчиво предлагает Правительству ввести отраслевые пониженные ставки НДС для социальных и приоритетных товаров. Этот подход широко используют страны ОЭСР и Евросоюза (Швеция, Испания, Германия, Австрия, Польша, Литва и так далее). Общая ставка НДС там может быть 20-25 процентов, а для сельского хозяйства – 0, пищевой продукции и потребительских товаров – 3-5 процентов, жилья, стройматериалов, машинного оборудования – 6-8 процентов.

Несколько лет назад даже Россия внедрила этот механизм для продовольственных товаров отечественного производства. Однако наше Правительство упорно отказывается от таких инициатив.

В 2020 году уже Президент Токаев своим решением в рамках чрезвычайной ситуации временно ввел пониженную ставку НДС на социальные товары, но три попытки нашей фракции в том же году внести соответствующую норму в кодекс вновь наткнулись на отказ Правительства под предлогом неудобства администрирования. Так для кого должны быть удобными налоги – для предпринимателей или чиновников?

Сегодня на повестке дня борьба с ростом цен. Вот вам, уважаемые государственные органы, конкретный инструмент для снижения себестоимости товаров. Он тем более актуален, что в рамках НДС получило широкое распространение двойное налогообложение, причем уже не с добавленной стоимости, а со всей суммы оборота.

Дело в том, что согласно статье 403 Налогового кодекса налоговые органы имеют право исключать НДС из зачетной части и взysкивать его не только с конечной операции, а с полного цикла оборота товара, со всех предшествующих участников оборота.

На бумаге это касается фактов уклонения от уплаты налогов и выписки фиктивных счетов-фактур, но на практике эта норма получила самое широкое распространение, коснулась десятков тысяч предприятий, а в ряде случаев привела к разорению бизнеса, когда, например, ТОО с годовым оборотом в

400 миллионов тенге доначисляют налоги на 3-5 миллиардов тенге. И это реальные примеры.

Эта норма стала едва ли не самой широко используемой для шантажа, вымогательств и рейдерского захвата предприятий. Об этих проблемах Президент Токаев буквально на днях говорил с бизнесом.

О том, как контролирующие органы по-своему читают закон, говорит пресса.

Только за один вчерашний день в Алматы прокуратура отменила доначисление налогов на 757 предпринимателей, в столице – еще на 170 субъектов МСБ. Только в двух городах и только за один день около тысячи неправомерных доначислений!

Или другая наболевшая проблема – возврат метода зачета по НДС на импорт пестицидов и племенных животных. Тысячи сельхозпроизводителей ждут этой нормы с 1 января, от которой бюджет ничего не теряет, зато у фермеров изымаются оборотные средства. Вот где цены на мясо, молоко, пшеницу и так далее! А законопроект обходит эту проблему и оставляет аграриев у разбитого корыта. И где тут сдерживание цен на продукты? Где позиция Министерства сельского хозяйства?

Вопрос и к самому НДС. По природе это налог для сдерживания перепроизводства, но у нас кризис не перепроизводства, а недопроизводства. Сегодня уже около двух трети кредитов идет не на производство, а на потребление, финансирование импортозависимости. Для сырьевых экономик, как наша, НДС – это еще и стимул вывозить сырье, готовые товары выгоднее импортировать, чем производить. Недаром у нас возврат НДС сырьевикам сопоставим с теми налогами, которые они уплачивают, и служит огромным источником дополнительной прибыли, но за счет государства (сейчас министр говорил о выводе капиталов). Вот где резервы!

Фракция партии «Ак жол» ранее уже предлагала, если Правительство не хочет вводить пониженные ставки НДС для социальных товаров, то вообще рассмотреть вопрос о замене НДС со всей его бюрократией на налог с оборота или продаж. Это более честный подход. Такой налог должен быть в три-четыре раза ниже НДС, тогда производить будет выгоднее, чем импортировать и перепродавать чужую продукцию.

В свое время Правительство пыталось подойти к этой реформе, но само же и убило идею, не захотев существенно снижать ставку и включив каскадный метод начисления. Давайте вернемся и изучим этот вопрос.

Еще одна тема. После январских событий Глава государства главной задачей обозначил борьбу с бедностью. Это можно сделать только через развитие массового предпринимательства, но предпринимательство задыхается под горой отчетов и проверяющих. Тот же НДС нереально сложен для малого бизнеса, где предприниматель сам себе и кассир, и юрист, и бухгалтер. Поэтому для малых предприятий мир давно придумал вмененное налогообложение (патент): заплатил один раз в год и больше никто к тебе не лезет с проверками и штрафами.

Одно это решение создало бы столько рабочих мест, сколько не создала ни одна программа занятости, на которую тратим десятки и сотни миллиардов. Но мы получаем ответ Правительства, что это пройденный этап, лучше НДС. А НДС – это отчеты, проверки, штрафы и взятки. Предприниматель закрывает дело и идет просить соцпособие. И таких примеров игнорирования здравых идей молодыми, но уже равнодушными чинушами десятки. Давно пора переходить к сервисной модели налогообложения, то есть не штрафовать, а помогать предпринимателям.

На той же встрече с бизнесом Президент отметил дефицит мысли в экономическом блоке Правительства. На самом деле бизнес и партия «Ак жол» годами выдвигает инициативы, направленные на глубокую реформу экономической политики, создание принципиального иного делового климата, но все они тонут в бюрократической машине. А бизнесу, экономике нужна новая парадигма, нужны перемены, а не просто слова про новый Казахстан.

И реформа Конституции ведется для того, чтобы начать уже менять и модель государственного управления, и саму жизнь. Так почему же вы стараетесь все оставить как раньше по инерции – с тотальным контролем, преследованием предпринимателей, штрафами и взятками?!

Фракция «Ак жол», наверное, в сотый раз требует рассмотреть перечисленные выше предложения и некоторые другие, которые мы внесем в ходе дальнейшего обсуждения законопроекта.

Мы поддержим данный законопроект с условием самого серьезного изучения наших инициатив. Очередные отписки нас уже не интересуют.

Если уж беретесь выполнять поручения Президента, то имейте гражданскую смелость выполнять не только дословные указания, но и смысл этих реформ! Имейте смелость идти на реальные и глубокие перемены экономической политики! Иначе такое впечатление, что у чиновников дефицит не только мысли, но и дефицит духа, и дефицит государственности.

Благодарю за внимание.

ТӨРАҒА. Депутат Жаңбыршин Еділ Терекбайұлы.

ЖАҢБЫРШИН Е.Т. Рақмет, Ерлан Жақанұлы.

Құрметті әріптестер! Жаңа бір үлкен мәселені біз экономикалық жағынан қарап өткізіп жібердік. Бұл жаңа айтылған вейп электронды темекілер. Үкімет экономикалық жағынан қарап, Президенттің, жалпы, халықтың талап етіп отырғаны халықтың өмір сүру сапасын жоғарлату мәселесін ысырып тастап отырмыз. Қараңыздар, сол электронды темекіні бұрын ересек азаматтар қолданып келген болса, енді қазір бұндай темекіні мектеп жасындағы балалар қызық көріп пайдаланып жүр. Енді зерттеулер көрсетіп отыр және тіпті Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының өзі айтып отыр вейпингтің адам денсаулығына зиян келтіретінін. Ол жақында енгізілген бұйым болғаннан кейін оның қандай зиянды әсері болатынын нақты ешкім білмейді, бірақ қазіргі зерттеулер көрсетіп отырғандай, фиброз, мутагендік, онкологиялық ауруларға және әсіресе жас балаларды хроникалық бронхо ауруларына алып келуін көрсетіп отыр. Сондықтан бұл мәселе өте өзекті. Біз

тек салықты көбейту, экономиканы жақсарту жағын ғана ойламауымыз керек, біз әлеуметтік жағын да ойлауымыз керек. Қазір Американың онкологиялық қоғамының өзі бұл мәселені көтеруде. Вейпингтің жас организмге әсерінің барын, оның арғы жағы темекіге тәуелділікке, никотинге тәуелділікке әкелетінін көрсетіп отыр. Сондықтан бұл мәселені жан-жақты қарау керек. Оны зерттеп, қажет болса, тіпті Қазақстан вейпингті сатуға тыйым салу керек. Қазір біз өзіміздің жастарымызды құртамыз. Ақша жинаймыз деп азаматтарымыздың денсаулығына нұқсан келтіріп, алдағы уақытта біздің медицина саласына үлкен ауыртпалық болуы мүмкін. Артық қыламыз деп тыртық қылып алуымыз мүмкін. Бұл мәселені Үкімет депутаттармен бірге, қоғам өкілдерімен бірге, ғалымдармен бірге зерттеп, вейпингке нүкте қою керек. Рақмет.

ТӨРАҒА. Заң жобасын қолдайсыз ғой?

ЖАҢБЫРШИН Е.Т. Ойлану керек.

ТӨРАҒА. Ойланыңыз.

Талқылауға қатысатын басқа депутаттар жоқ. Заң жобасын бірінші оқылымда мақұлдау жөнінде ұсыныс түсті. Басқа ұсыныстарыңыз жоқ болса, осы ұсыныс дауысқа қойылады. Дауыс берулеріңізді сұраймын.

Нәтижесін экранға беріңіздер. «Қатысып отырғандар» – 99, «жақтағандар» – 98. Шешім қабылданды.

Енді қаулының жобасы бойынша дауыс берулеріңізді сұраймын.

Нәтижесін экранға беріңіздер. «Қатысып отырғандар» – 99, «жақтағандар» – 98, «қалыс қалғандар» – 1. Қаулы қабылданды.

Дүрөк: Құжаттамамен қамтамасыз ету бөлімінің сектор меңгерушісі Майя Н. Шайғынбаев.